

บทที่ ๖

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔

พระมหาพุทธพิชาญ โยธาสโน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

๑. ระบุสาเหตุการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔ ได้
๒. อธิบายโครงสร้างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔ ได้
๓. อธิบายรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยได้
๔. ระบุสาเหตุของการยกเลิกการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔ ได้

ขอขยายเนื้อหา

- การตราพระราชบัญญัติ
- โครงสร้างพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๖๔
- รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย
- การยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๖๔

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ยกράงขึ้นในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง เป็นช่วงที่ความคิดด้านประชาธิปไตยกำลังเฟื่องฟู ในช่วงนั้น พระภิกษุสามเณรแสดงความสนใจต่อความคิดนี้มาก จนถึงขนาดเดินมาสังเกตการณ์นอกวัด มีการอภิปรายปัญหาการเมืองในวัดอย่างแพร่หลาย ความตื่นตัวของพระสงฆ์ไทยเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยมีสูงมาก จนกระทั่งมีพระสงฆ์จำนวนหนึ่งเขียนจดหมายถึงรัฐบาล แสดงความยินดีและชื่นชมรูปแบบการปกครองใหม่ พระสงฆ์มหานิกายบางกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ระบบการปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ อันมีลักษณะรวมศูนย์และมีความไม่เสมอภาคระหว่างพระสงฆ์ ๒ นิกาย จึงได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในที่สุดได้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญเหตุการณ์หนึ่ง คือ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๗๖ มีตัวแทนจากพระสงฆ์จากมหานิกายจำนวนหนึ่งจาก ๑๒ จังหวัด เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ยื่นฎีกาต่อนายกรัฐมนตรีขอให้ปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นประชาธิปไตย หลังจากนั้นอีก ๘ ปี รัฐบาลก็ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ในที่สุด¹

๖.๑ การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มีเหตุผล ผลกระทบอันเนื่องมาจากการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๖.๑.๑ สาเหตุของการตราพระราชบัญญัติ

คณะราษฎรได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ส่งผลกระทบต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง บรรดาพระภิกษุที่สังกัดอยู่ในคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ต่างประจักษ์แก่ใจกันมาเป็นอย่างดีว่า ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๗ เป็นต้นมา คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายถูกแทรกแซงและกดดันหลายรูปแบบให้ตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบมาโดยตลอด ได้เริ่มรวมตัวเพื่อหาทางเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗ พระภิกษุหนุ่มฝ่ายมหานิกาย ซึ่งอยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียนจากวัดมหาธาตุ วัดพระเชตุพน วัดอรุณราชวราราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดเบญจมบพิตร จำนวนประมาณ ๓๐๐ รูป ได้เดินทางไปร่วมประชุมกันที่บ้านภัทรวริณ ซึ่งเป็นบ้านของคหบดีท่านหนึ่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางรักพระนคร โดยเปิดประชุมเมื่อเวลา ๒๐.๑๕ น. สาระสำคัญที่สุดที่ยกขึ้นมาประชุมปรึกษาหารือกันในครั้งนั้นมี ๓ ประการ คือ

๑. การปกครองคณะสงฆ์ในขณะนี้ ไม่ให้ความเสมอภาคแก่ฝ่ายคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย กล่าวคือเจ้าคณะผู้เป็นธรรมยุติกปกครองฝ่ายมหานิกายได้ แต่เจ้าคณะผู้เป็นฝ่ายมหานิกายปกครองฝ่ายธรรมยุติไม่ได้ ดังนั้นจึงขอให้รัฐบาลหรือมหาเถรสมาคมแก้ไขเปลี่ยนแปลง พ.ร.บ. ปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ให้ได้มีการบริหารโดยสิทธิอันเสมอภาคกัน

๒. เพื่อให้ได้มีการร่วมสมานสังวาสในระหว่าง ฝ่ายลัทธิมหานิกายกับธรรมยุติ นิกาย อาทิเช่น ให้ได้มีการร่วมอุโบสถกรรมด้วยกัน

๓. ตำแหน่งหน้าที่ ทั้งในการศึกษา ทั้งในการปกครองหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองสังฆมณฑล พระภิกษุในสังกัดมหานิกาย ต้องมีสิทธิในตำแหน่งหน้าที่นั้นด้วยนอกจากนี้ บรรดาพระภิกษุสามเณรที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมดได้ตกลงให้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาดำเนินงาน โดยให้ชื่อกลุ่มว่า คณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนา และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๕ ประการ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เบญจกัลยาณี คือ

¹ พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนา, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๗), หน้า ๒๗๗.

๑. ประสานสามัคคีแห่งพระสงฆ์ไทย
๒. ประสาทมหาวินิจฉัยฝ่ายพระศาสนา
๓. ประกาศพุทธปรัชญาโปรดวิเทศชน
๔. ประสิทธิมหาสากลสังฆสภา
๕. ประโคมสัญญาแห่งศานติภาพ^๒

สาระสำคัญ ๓ ประการ ที่บรรดาพระภิกษุหนุ่มฝ่ายมหานิกายยกขึ้นมาเป็นประเด็นหลักของการประชุมในครั้งนั้น ล้วนเป็นเรื่องที่บรรดาพระมหาเถรานุเถระและพระภิกษุสามเณรฝ่ายมหานิกายต่างประจักษ์แก่ใจเป็นอย่างดีว่า คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ถูกแทรกแซงหลากหลายรูปแบบ ให้ตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนานถึง ๘๐ ปี โดยไม่อาจวิพากษ์วิจารณ์หรือคัดค้านอย่างเปิดเผยได้เลย เพราะนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๗ มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๗๗) พระมหาเถรฝ่ายมหานิกายแม้จะมีอายุพรรษา ความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติอื่นๆ เหมาะสมเพียงใดก็ตาม แต่ไม่เคยได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชเลย ตรงข้ามกับพระเถระฝ่ายธรรมยุติก นิกายกลับได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชติดต่อกันถึง ๔ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ วัดบวรนิเวศวิหาร ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗ - ๒๔๓๕

๒. สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (สา ปุสฺสเทวมหาเถระ) วัดราชประดิษฐ์ ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ - ๒๔๔๒

๓. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ในนามสมเด็จพระสังฆราช ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ - ๒๔๕๓ และได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๖๔

๔. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ วัดราชบพิธ ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ - ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๗๗)

แม้ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ระดับล่างลงมา เมื่อเทียบจำนวนวัดของคณะสงฆ์ทั้งสองฝ่าย ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๘ แล้ว คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายมีวัดอยู่ทั่วประเทศเพียง ๒๖๐ วัดเท่านั้น ส่วนคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายมีวัดอยู่ทั่วประเทศเป็นจำนวนถึง ๑๗,๓๐๕ วัด แต่พระเถระฝ่ายธรรมยุติกนิกายกลับได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะปกครองมากกว่า เช่น ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ๔ คณะ ปรากฏว่าพระเถระฝ่ายธรรมยุติกนิกาย เป็นเจ้าคณะใหญ่ถึง ๓ ตำแหน่ง ส่วนพระเถระฝ่ายมหานิกายดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่เพียง ๑ ตำแหน่ง นอกจากนี้ในระดับมณฑลซึ่งแบ่งออกเป็น ๑๐ มณฑล ปรากฏว่าพระเถระฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลถึง ๖ ตำแหน่ง ส่วนพระเถระฝ่ายมหานิกายดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลเพียง ๔ ตำแหน่งเท่านั้น^๓

การทำงานทุกอย่างย่อมมีอุปสรรคเข้ามาแทรกแซงอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากภายในกลุ่มของตนเองและกลุ่มตรงข้าม ยิ่งการทำงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งมีลักษณะที่จะต้องกระทบกับผลประโยชน์ของบุคคลภายในกลุ่มของตนเองและฝ่ายตรงข้ามด้วยแล้ว อุปสรรคที่เข้ามาแทรกแซงก็จะขยายขอบเขตกว้างขวางเป็นเงาตามตัวไปด้วย ทั้งนี้เพราะจิตสำนึกของแต่ละคน และแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน บางคนบางกลุ่มคิดเฉพาะผลประโยชน์ที่ตนเองหรือกลุ่มของตนจะได้รับเท่านั้น โดยมีได้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ควรจะต้องเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมอย่างเสมอภาคและถูกต้องตามความเป็นจริงแต่อย่างใด

คณะพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย จำนวน ๓๐๐ กว่ารูป ซึ่งรวมตัวกันประชุมในครั้งนั้นนอกจากจะได้ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับสถานภาพแห่งความเป็นจริงของคณะสงฆ์ จนถึงกับร่วมกันตั้งชื่อกลุ่มขึ้นมาดำเนินการว่า คณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนา และกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มขึ้นมาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ยังได้ตกลงร่วมกันเลือกประธานและรองประธานของกลุ่มขึ้นมาจำนวน ๓ รูป คือ

^๒ แสง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๓.

^๓ แสง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๑๔๓.

๑. พระวิสุทธิสมโพธิ (เจีย เขมโก ป.ธ. ๙) วัดพระเชตุพน เป็นประธาน
๒. พระมหาทองสุข สุทฺธโส ป.ธ. ๖ วัดมหาธาตุ เป็นรองประธานรูปที่ ๑
๓. พระมหาสนิท เขมจารี ป.ธ. ๗ วัดพระเชตุพน เป็นรองประธานรูปที่ ๒

นอกจากนี้ยังมีมติแต่งตั้งกรรมการขึ้นมา ๒ ชุด โดยกรรมการชุดที่ ๑ มีหน้าที่เขียนคำร้องเพื่อเสนอต่อรัฐบาลและมหาเถรสมาคม หรือข้อเท็จจริงของคณะปฏิสังขรณ์การพระศาสนาให้พระสงฆ์และประชาชนได้ทราบตามความเป็นจริง และกรรมการชุดที่ ๒ มีหน้าที่ยกร่างพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ เพื่อนำเสนอรัฐบาลและมหาเถรสมาคมให้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ ดังต่อไปนี้⁴

มี ๒ บท ๘ หมวด ๖๐ มาตรา

บททั่วไป	จำนวน	๔	มาตรา
หมวด ๑ สมเด็จพระสังฆราช	จำนวน	๖	มาตรา
หมวด ๒ สังฆสภา	จำนวน	๑๗	มาตรา
หมวด ๓ คณะสังฆมนตรี	จำนวน	๑๐	มาตรา
หมวด ๔ วัด	จำนวน	๘	มาตรา
หมวด ๕ ศาสนสมบัติ	จำนวน	๔	มาตรา
หมวด ๖ คณะวินัยธร	จำนวน	๓	มาตรา
หมวด ๗ บทกำหนดโทษ	จำนวน	๔	มาตรา
หมวด ๘ บทเบ็ดเตล็ด	จำนวน	๓	มาตรา
บทเฉพาะกาล	จำนวน	๑	มาตรา

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๘ ตอนที่ ๗๒ หน้า ๑๓๙๑ วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๔ ตูรายละเอียดเพิ่มเติมของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ ในภาคผนวก ก

๖.๑.๒ ผลกระทบของการตราพระราชบัญญัติ

จากการตราพระราชบัญญัติ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสลับซับซ้อนเกิดขึ้นหลายประการ ซึ่งมีทั้งส่วนที่เห็นว่าเป็นผลดี และผลเสียอย่างร้ายแรงชนิดที่บรรพชิตและคฤหัสถ์ส่วนใหญ่ผู้ยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่างคาดไม่ถึงว่าการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ได้อย่างไร เพราะมีลักษณะรุนแรงและไร้ความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน จนผิดวิสัยที่สมณะจะพึงกระทำต่อกันได้ถึงขนาดนี้

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้วรัฐบาลได้กำหนดนโยบายออกเป็น ๔ แนวทาง นำเสนอสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎร ได้ช่วยกันพิจารณาถ่วงถ่วงและเลือกนโยบายที่เห็นว่าดี และมีความเหมาะสมที่สุด เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐบาลได้ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ต่อไป และแนวทางที่นำเสนอ คือ

แนวทางที่ ๑ รวมกัน ในทางศาสนปฏิบัติและปกครอง กล่าวคือเลิกล้างการถือลัทธินิกายต่าง ๆ ไม่มีนิกายเลยกลับเข้าสู่สภาพเดิม เรียกว่าพระสงฆ์สยามวงศ์ ดังที่เรียกมาแต่โบราณกาล พระสงฆ์ทุกหมู่คณะร่วมอุบาสกสังฆกรรมกันได้ และมีระเบียบปกครองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

แนวทางที่ ๒ รวมกันเฉพาะในทางปกครอง แต่ไม่รวมกัน ในทางปฏิบัติ กล่าวคือยังแยกเป็นมหานิกายกับธรรมยุติกนิกายอยู่ ไม่ร่วมอุบาสกสังฆกรรมกันโดยเสมอภาคคือธรรมยุติกนิกายปกครองมหานิกายได้ มหานิกายปกครอง

⁴ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๓.

ธรรมยุติกนิกายได้ การชำระอธิกรณ์ต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีพิจารณาอันเดียวกัน

แนวทางที่ ๓ แยกกันทั้งในทางศาสนปฏิบัติและทางการปกครอง แต่ให้ความเสมอภาคแก่กัน กล่าวคือร่วมอุโบสถสังฆกรรมกันไม่ได้ การปกครองส่วนกลางรวมกัน แต่การปกครองในส่วนภูมิภาคแยกกันเด็ดขาด ธรรมยุติกนิกายปกครองเฉพาะธรรมยุติก นิกาย มหานิกายปกครองเฉพาะมหานิกาย

แนวทางที่ ๔ แยกนิกายกัน ร่วมอุโบสถสังฆกรรมกันไม่ได้ แต่ในทางปกครองนั้นธรรมยุติกนิกายปกครองมหานิกายได้ แต่มหานิกายปกครองธรรมยุติกนิกายไม่ได้ และการชำระอธิกรณ์มีระเบียบวิธีพิจารณาต่างกัน

พระภิกษุสามเณรจำนวนหนึ่งในวัดปทุมวนาราม ซึ่งเป็นวัดที่สังกัดอยู่ในคณะธรรมยุติกนิกาย ได้รวมตัวกันก่อการยึดอำนาจการปกครองภายในวัดจากเจ้าอาวาส แต่กระทำการไม่สำเร็จและต้องถูกขับไล่ (ปัพพชาชนิยกรรม) ออกจากวัดปทุมวนาราม ในขณะเดียวกัน พระพรหมมุนี (อ้วน ติสฺโส) วัดบรรมนิวาส ก็ได้รับบัญชาให้ไปอยู่ประจำที่วัดปทุมวนาราม เป็นการชั่วคราว เพื่อควบคุมสถานการณ์ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

การปกครองคณะสงฆ์ในขณะนั้น พ.อ.ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้หนังสือ ฉบับเลขที่ ๑๔๖๘/๒๔๘๕ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๔๘๕ เรื่องการปรับปรุงพระพุทธศาสนา เรียนให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ทราบฯ คณะสงฆ์ได้แบ่งออกเป็น ๓ คณะ ด้วยกันกล่าวคือ

๑. คณะธรรมยุติกนิกาย มีสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น สุจิตฺโต) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นหัวหน้า คณะนี้เป็นปีกแผ่นแน่นหนา มีเสียงมีมติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยตลอดไม่มีการแตกแยก พระภิกษุคณะนี้ มีคติค่อนข้างเป็นกลาง คงมีสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) วัดบรรมนิวาส และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส

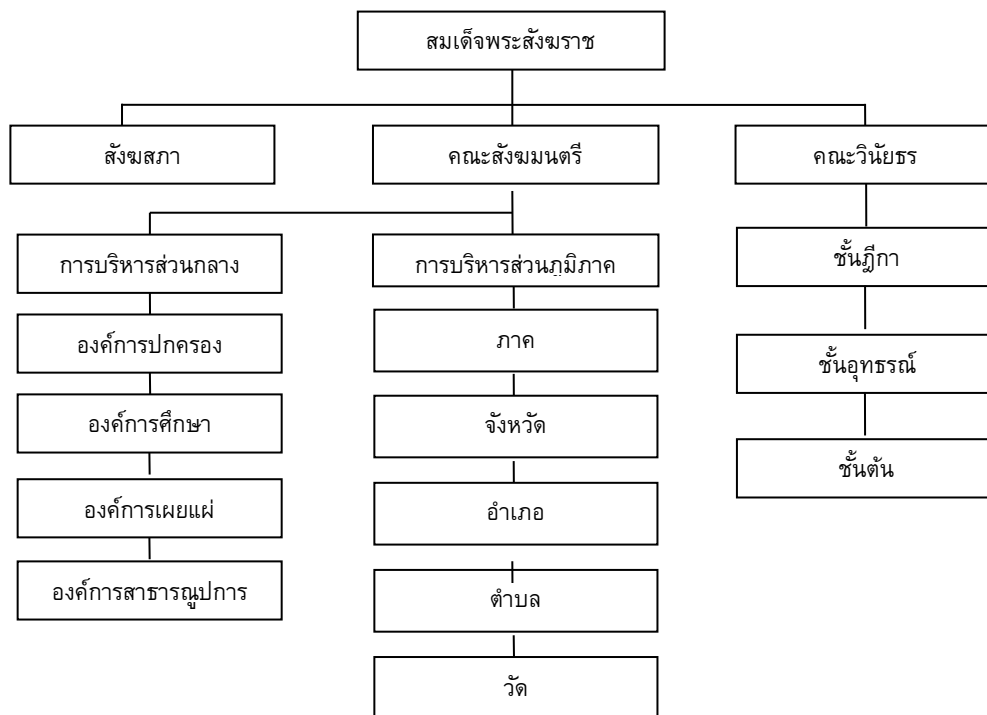
๒. คณะมหานิกายแปลง มีคณะวัดมหาธาตุอันมีสมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) เป็นหัวหน้า และวัดเบญจมบพิตรอันมีพระพรหมมุนี (ปลด กิตฺติโสภโณ) เป็นหัวหน้า ทั้งสองสำนักนี้ยังไม่เป็นพรรคเดียวกันสนิท เพราะมีสมเด็จพระวันรัต ท่านไม่ใคร่สนใจในการตั้งพรรค แต่สำนักวัดมหาธาตุมีพระภิกษุได้รับการศึกษาสูงๆ สมเด็จพระวันรัต จึงมีศิษยานุศิษย์อันจะอยู่ในสภาเป็นจำนวนมาก ตลอดถึงเจ้าคุณพระพรหมมุนีก็ทราบว่าเป็นศิษยานุศิษย์ แต่ทั้งสำนักก็ไม่สนิทสนมกันนัก

๓. คณะมหานิกายเดิม คณะนี้ได้แก่วัดพระเชตุพน วัดสุทัศน์ วัดสระเกศ วัดราชบูรณะ วัดอรุณ วัดอนงคาราม วัดปทุมคงคา ฯลฯ ซึ่งมีเจ้าคุณพระอุปาสถุณฺโณปมาจารย์ (เผื่อน ติสฺสทตฺโต) วัดพระเชตุพน เป็นหัวหน้าคณะ คณะนี้ดูเงียบๆ ไม่ผาดโผน โดยส่วนมากแล้วเป็นประเภทสมถะ ไม่ใคร่มีปากเสียงกับใคร

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้รับทราบข้อมูลว่าความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างนิกายทั้งสองนั้นมียุติจริง ความแตกแยกในเรื่องนิกายของพระสงฆ์นั้นจักก่อให้เกิดความแตกแยกทางจิตใจแก่คนในชาติอีกด้วย ดังนั้น ทางฝ่ายอาณาจักรจึงต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ ให้มีความแตกต่างไปจากโครงสร้างของพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ จนทำให้โครงสร้างของพระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้ มีลักษณะสอดคล้องกับโครงสร้างของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐใช้เป็นแม่บทในการปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้นอีกด้วย

๖.๒ โครงสร้างพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

โครงสร้างสำคัญตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ นี้เป็นการจำลองรูปแบบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรตามหลักการประชาธิปไตย นั่นคือ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุขของคณะสงฆ์ โดยพระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้ง มีการยุบเลิกมหาเถรสมาคมและแบ่งแยกการปกครองออกเป็น ๓ ส่วน ดังแผนภูมิที่ ๖.๑

ภาพที่ ๖.๑ แผนภูมิการปกครองคณะสงฆ์

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔^๕

๖.๓ รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๔๔

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ กำหนดให้สังฆสภาประกอบด้วยพระสงฆ์ ๔๕ รูป แต่งตั้งโดยพระสังฆราช ตามลำดับสมณศักดิ์และมีความรู้ความสามารถ ทำหน้าที่ยกร่างสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ หรือกฎหมายสงฆ์

สังฆมนตรี ทำหน้าที่เหมือนคณะรัฐมนตรี มีอำนาจในการบริหารคณะสงฆ์ โดยมีสังฆนายก ทำหน้าที่เหมือนนายกรัฐมนตรี ทั้งหมดแต่งตั้งโดยสมเด็จพระสังฆราช คณะวินัยธร ทำหน้าที่เหมือนตุลาการสงฆ์ มีหน้าที่วินิจฉัยและระงับอธิกรณ์ต่างๆ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบใหม่ของการปกครองคณะสงฆ์นี้มีการแบ่งแยกอำนาจ แต่ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์จะเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐ เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นผู้แต่งตั้งสมาชิกสังฆสภาและสังฆมนตรีร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในฐานะเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎกระทรวง ระเบียบต่างๆ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาแต่งตั้งประธานและรองประธานสังฆสภา เป็นผู้เสนอญัตติเพื่อการอภิปราย และมีสิทธิเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย นอกจากนี้ยังมีอำนาจที่กำหนดวันเปิด-ปิดการประชุมสังฆสภา ตลอดจนเรียกประชุมวาระพิเศษ

การบริหารงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ หาได้ดำเนินไปด้วยดีแต่ประการใด เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างมหานิกายกับธรรมยุติก นิกายที่มีมาก่อนแล้วยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ถึงแม้ว่าจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔-๒๕๔๖ สังฆมนตรีส่วนใหญ่ล้วนมาจากคณะธรรมยุติกนิกาย จนมีการร้องเรียนถึงนายกรัฐมนตรี ทำให้มีสังฆมนตรีจากฝ่ายมหานิกายเพิ่มขึ้น ความขัดแย้งเหล่านี้ทำให้เกิดความวุ่นวายในคณะสงฆ์อย่างรุนแรง จนทำให้กลายเป็นข้ออ้างให้ฝ่ายอาณาจักร ใช้เป็นเหตุผลสร้างความชอบธรรมแก่รัฐบาลที่จะเข้าไปแทรกแซงและเปลี่ยนแปลงการบริหารคณะสงฆ์เสียใหม่ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕^๖

^๕ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๔๐.

^๖ พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนา, หน้า ๒๘๑.

๖.๔ การยกเลิก พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

การยกเลิกใช้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์แต่ละครั้ง ล้วนเป็นผลจากการริเริ่มและความพยายามของอำนาจรัฐ คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองตนเองที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระบอบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคนั้นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือคณะสงฆ์มีปกติคล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้ เพราะมีพุทธพจน์สนับสนุนทำที่ดังกล่าวไว้ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว ราชัน อนุตตตํ^๗ ภิกษุทั้งหลายเรา อนุญาตให้คล้อยตามพระราชา”^๗

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้รับการพิจารณาเป็น ๒ นัย ในทัศนะของพระภิกษุมหานิกาย เห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ดีกว่าพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ ในแง่ความเป็นประชาธิปไตย เช่น สังฆสมภามีการแบ่งแยกอำนาจในลักษณะถ่วงดุลอำนาจระหว่างสังฆสภา สังฆมนตรี และวินัยธร และมีข้อเสนอให้มีการรวมนิกายสงฆ์ในบทเฉพาะกาล

ฝ่ายธรรมยุต เห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่เหมาะสม สิ่งที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด ก็คือการมีสังฆสภาซึ่งเป็นเหตุให้ภิกษุมีการถกเถียงกันในที่ประชุมสงฆ์คล้ายกับผู้แทนราษฎรในรัฐสภา ซึ่งไม่เหมาะสมกับสมณะเพศซึ่งเป็นเพศที่สงบ สันโดษ และการแบ่งแยกการปกครองคณะสงฆ์เป็นฝ่ายสังฆมนตรี (บริหาร) สังฆสภา (นิติบัญญัติ) และวินัยธร (ตุลาการ) นั้นไม่เหมาะสม เพราะการปกครองคณะสงฆ์มิใช่สิ่งที่พึงแบ่งแยกถ่วงดุลอำนาจเช่นการปกครองบ้านเมือง ข้อเสนอเรื่องการรวมนิกายสงฆ์ในบทเฉพาะกาลก็ขัดแย้งกับมาตราที่ ๑๓ แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนา และขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๑ ซึ่งระบุว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ ที่มีข้อความแย้งหรือขัดแก่อำนาจรัฐธรรมนูญบทบัญญัตินั้นนั้นถือว่าเป็นโมฆะ พระราชบัญญัติการปกครองสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ จึงถูกตีความว่าเป็นโมฆะต่อมา เพราะละเมิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรดังกล่าว

๖.๔.๑ สาเหตุการยกเลิกพระราชบัญญัติ

คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายพิจารณาเห็นว่า พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นประจักษ์ พระราชบัญญัติในอุดมคติของคณะสงฆ์ซึ่งปรารถนาจะรื้อฟื้นกลับมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพิจารณาแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้มีข้อบกพร่องหลายประการและไม่อาจจะสนองจุดมุ่งหมายของคณะสงฆ์ปฏิสังขรณ์ฯ อย่างแท้จริง กล่าวคือ

๑. ความพยายามที่จะแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ให้เสมอภาค โดยยกเลิกอภิสิทธิ์พิเศษของคณะธรรมยุต ความพยายามเหล่านี้ล้มเหลวเพราะว่าแม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะลบคำว่า “นิกาย” แต่การแบ่งแยกนิกายก็มิได้หมดสิ้นไป และแม้จะยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ แล้ว คณะสงฆ์มหานิกายก็ยังไม่ได้รับความเสมอภาคในการปกครองคณะสงฆ์ เห็นได้จากพระเถระผู้ดำรงตำแหน่งสังฆนายกควบคุมการบริหารคณะสงฆ์ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔-พ.ศ. ๒๔๙๒ ทั้ง ๓ รูป ล้วนแต่เป็นพระเถระธรรมยุต จนถึงล่วงมาถึง พ.ศ.๒๔๙๔ มีพระสงฆ์มหานิกายคณะหนึ่งเข้าชื่อร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรีขอเปลี่ยนสังฆนายกจากพระสาสนโสภณ เป็นสมเด็จพระวันรัต (ปลด กิตติโสภโณ) จึงได้มีการประชุม ณ ตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร ผลของการประชุมสรุปได้ว่า การแต่งตั้งสังฆนายกให้เลือกจากพระเถระมหานิกาย ซึ่งได้แก่สมเด็จพระวันรัต (ปลด) วัดเบญจมบพิตร ตามข้อเสนอของฝ่ายมหานิกาย ส่วนตำแหน่งผู้สังการแทนสังฆนายกให้ตั้งพระเถระฝ่ายธรรมยุต สังฆมนตรีว่าการ ช่วยว่าการ ให้แต่งตั้งพระเถระสองฝ่ายร่วมกัน โดยขึ้นตรงต่อสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก การบริหารงานให้เป็นไปตามสายของแต่ละนิกาย เป็นอิสระต่อกัน กิจการใดเป็นอำนาจของสังฆมนตรีก็ให้สังฆนายกเป็นผู้สังการ ถ้าเกี่ยวข้องกับฝ่ายธรรมยุตก็ให้ผู้สังการแทนสังฆนายกซึ่งเป็นธรรมยุตินิกายเป็นผู้สังการ กล่าวโดยสรุปคือการปกครองส่วนกลางคณะสังฆมนตรีบริหารร่วมกัน แต่การบังคับบัญชาให้เป็นไปตามนิกาย ส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคให้แยกตามนิกาย

^๗ วิ.มหา. (บาลี) ๔/ ๒๐๙/ ๒๗๓.

๒. บทบัญญัติเรื่องการรวมนิกายสงฆ์ไม่ชัดเจน แม้รัฐบาลจะเห็นด้วยกับหลักการรวมนิกายสงฆ์ แต่ด้วยเกรงจะกระทบกระเทือนจิตใจของพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และขัดต่อเสรีภาพการนับถือศาสนา บทบัญญัติจึงออกมาในรูปคลุมเครือ ไม่ชัดเจนและควรแก่การปฏิบัติ ตามความในบทเฉพาะกาลมาตราที่ ๖๐ ไม่ได้กล่าวถึงการรวมนิกายสงฆ์ เพียงแต่มีความหมายให้เข้าใจเป็นนัยว่าจะมีการรวมนิกายสงฆ์ หลังจากได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วนภายในเวลา ๘ ปี โดยก่อนหน้าที่จะได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัย ห้ามมิให้ออกสังฆานัติ กติกาสงฆ์ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กฎกระทรวงหรือระเบียบใดๆ ที่จะบังคับให้ต้องเปลี่ยนนิกาย

๓. บทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ลอกเลียนแบบมาจากฝ่ายอาณาจักร และขัดแย้งต่อสมณเพศและสถานะของพระสงฆ์

การบริหารคณะสงฆ์โดยทั่วไปจะอนุโลมตามฝ่ายบ้านเมือง แต่การดำเนินการบริหารทั่วไปของคณะสงฆ์ก็จำต้องดูความเหมาะสมของเพศและสถานะของสงฆ์ การลอกเลียนแบบรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินจนไม่ได้คำนึงถึงความเป็นไปได้ เป็นเหตุหนึ่งแห่งความล้มเหลวของพระราชบัญญัติ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เช่น

การแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช ความปรารถนาของสงฆ์โดยทั่วไปคือต้องการให้แต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชเป็นไปตามพระธรรมวินัย คือคัดเลือกจากพระเถระอาวุโสผู้ทรงคุณความสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือ มิใช่พิจารณาเฉพาะนิกายใด นิกายหนึ่งเช่นที่เป็นมาใน ๓-๔ รัชกาล แต่ในพระราชบัญญัติระบุเพียงแต่จะให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ข้อผิดพลาดยิ่งกว่านั้นคือ การกำหนดให้สมเด็จพระสังฆราชเป็นเพียงตำแหน่งลอยๆ ไม่มีอำนาจใดทั้งสิ้น การบริหารคณะสงฆ์ผ่านทางสังฆสภา สังฆมนตรี และคณะวินัยธร ความเป็นไปไม่ได้อีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติซึ่งเกิดจากการลอกเลียนการปกครองบ้านเมือง ดังปรากฏความในมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติ^๘

มาตรา ๒๔ (หมวดที่ ๒ สังฆสภา) เมื่อสังฆสภาได้ร่างสังฆานัติสำเร็จแล้ว ให้สังฆนายกนำขึ้นถวายสมเด็จพระสังฆราชเพื่อลงพระนาม และเมื่อได้ประกาศในแถลง การณคณะสงฆ์แล้วให้ใช้บังคับได้

ถ้าสมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงเห็นชอบกับร่างสังฆานัตินั้น จะได้ประทานคืนมา ยังสังฆสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สังฆนายกนำขึ้นถวายก็ดี หรือมิได้ประทานคืนมาภายใน ๑๕ วัน ก็ดี สังฆสภาจะต้องปรึกษาใหม่และออกเสียงลงคะแนนลับ ถ้าสังฆสภาลงมติตามเดิมให้นำร่างสังฆานัตินั้นขึ้นถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสมเด็จพระสังฆราชมิได้ลงพระนามภายใน ๗ วันแล้ว ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพิจารณา ถ้าเห็นสมควรให้นำร่างสังฆานัตินั้นเสนอประธานสังฆสภาภายใน ๗ วัน ในกรณีเช่นนี้ให้ประธานสังฆสภาลงนามประกาศสังฆานัตินั้นใช้บังคับได้

๖.๔.๒ ผลกระทบของการยกเลิกพระราชบัญญัติ

ความพยายามที่จะรวมนิกายสงฆ์ทั้งสองไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดเวลาประมาณ ๒๐ ปี ที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มีผลบังคับใช้ นอกจากไม่สามารถรวมนิกายสงฆ์แล้ว คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายยังได้แยกการปกครองตนเองออกไปจนทำให้ดูเหมือนว่าคณะสงฆ์แตกความสามัคคี จนรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นว่าความแตกสามัคคีได้บั่นทอนประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ และความแตกแยกนี้เกิดขึ้น เพราะมีการแบ่งแยกอำนาจการปกครองเพื่อถ่วงดุลกันตามระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลขณะนั้น จึงอาศัยเหตุนี้เป็นการชอบธรรมในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ ขึ้น

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้ น่าจะเกิดจากความต้องการความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาล เนื่องจากอุดมการณ์และวัตถุประสงค์หลักที่คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ อ้างสนับสนุนการปฏิวัติการปกครองของตน ก็คือการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย เนื่องจากสถาบันของพระสงฆ์เป็นสถาบันที่ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ แต่โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรสงฆ์ ทั้งในเรื่องการ

^๘ เฉลิมพล โสมอินทร์, ประวัติพระพุทธรศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ: สุตรไฟศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๓.

ปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และ การสาธารณสุขการ ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น

สรุปท้ายบท

เมื่อพิจารณาจากท่าทีของรัฐบาลต่อการเคลื่อนไหวของคณะปฏิสังขรณ์ฯ กล่าวได้ว่า การเคลื่อนไหวของคณะปฏิสังขรณ์ฯ เป็นตัวกำหนดที่สำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ให้เสมอภาคและเป็นประชาธิปไตยขึ้น การเคลื่อนไหวของคณะปฏิสังขรณ์ฯ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสงฆ์หลายประการ เช่น

การยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ และการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ความพยายามที่จะรวมนิกายสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมการตั้งสมเด็จพะสังฆราช และการบริหารอื่นๆ การปรับปรุงด้านการศึกษาของพระสงฆ์

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มีดังนี้

๑. ยุบเลิกมหาเถรสมาคมและแบ่งแยกอำนาจการปกครองเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ สังฆสภา สังฆมนตรี และคณะวินัยธร เพื่อถ่วงดุลอำนาจการบริหารคณะสงฆ์เช่นเดียวกับการปกครองอาณาจักร

สังฆสภา ประกอบด้วยสมาชิก ๔๕ รูป มีหน้าที่ยกร่างสังฆาณัติกติกาสงฆ์ขึ้นใช้ ด้านการบริหาร เป็นการใช้มติส่วนมากตามระบอบประชาธิปไตย

สังฆมนตรี ประกอบด้วยสังฆนายก ๑ รูป และสังฆมนตรีไม่เกิน ๙ รูป อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารคณะสงฆ์

คณะวินัยธร มีหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและสังฆาณัติ

๒. จำกัดอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชด้านการบริหารคณะสงฆ์ พระสังฆราชมีอำนาจแต่เพียงในนามตามบทแห่งพระราชบัญญัติ เช่นดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก บัญญัติสังฆาณัติตามคำแนะนำของสังฆสภา บริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี และทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร

๓. วางแนวทางที่จะรวมนิกายสงฆ์ให้เป็นนิกายเดียวกัน ตามคำเรียกร้องของคณะปฏิสังขรณ์ โดยกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลมาตราที่ ๖๐ ซึ่งระบุให้คณะสงฆ์กระทำสังคายนาพระธรรมวินัยในเวลา ๘ ปี เพื่อรวมนิกายสงฆ์ แต่เพื่อมิให้เป็นการบังคับจิตใจคณะสงฆ์จนเกินไป จึงได้วางข้อแม้ว่ารัฐบาลจะไม่ออกบทบัญญัติใดบังคับให้พระสงฆ์เปลี่ยนนิกายเว้นแต่จะมีการสังคายนาพระธรรมวินัยให้สำเร็จเรียบร้อยภายในเวลา ๘ ปี

คำถามท้ายบท

๑. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔ มีสาระสำคัญประการหนึ่ง คือยุบเลิกมหาเถรสมาคมแล้วแบ่งแยกอำนาจการปกครองเป็นกี่ส่วน อะไรบ้าง
๒. สังฆสภา สังฆมนตรี คือใคร มีองค์ประกอบและมีหน้าที่อย่างไร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔
๓. อำนาจของสมเด็จพระสังฆราชด้านบริหารคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔ มีอำนาจอย่างไร อธิบาย
๔. เพราะเหตุใดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๖๔ จึงถูกยกเลิก

เอกสารอ้างอิงประจำบท

เฉลิมพล โสมอินทร์. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ:

สูตรไพศาล, ๒๕๔๙.

พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ภาษาบาลี เล่มที่ ๔ กรุงเทพฯ:

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต).ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พิพัฒน์ พสุธารชาติ. รัฐกับศาสนา. กรุงเทพฯ: สยาม, ๒๕๔๕.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย

เล่มที่๔. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

แสวง อุทุมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖